

קדימה בהלכת נפשות (עם הוספות והצהרות)

אם באו שני חולים לביית החולים בצ"א, ויש רק ונטיליטור אחד, וצריכים לקבוע למי ליתן אותם, אם לאחד שקרוי לודאי שאפשר להציל, או לשני שיש רק ספק אם יועיל, אז פשיטא שאין דוחין ודאי מפני ספק. [עיין נשמת אברהם ליו"ד סימן רנ"ב אות ב']. אבל אם באו בזה אחר זה, וכבר חיברו את הרשון לונטיליטור, אע"פ שהוא זקן מופלג וחולה, ורק ספק אם יועיל לו הטיפול, והבא אחריו בריא וצעיר, ע"ז נאמר הדין שאין דוחין נפש מפני נפש.

אכן אם בשעה שצא הזקן המסוכן תחילה כבר יודעים מראש שצעוד שעה-שתיים יציאו לביה"ח עוד חולים צעירים בריאים, כי כן קורה בכל יום, וצבור הדבר שאין מספיק ונטיליטור"ז עבור כל החולים, נראה שאף זה צחינת באו בצ"א, ואין לנו לחצר מלכתחילה את הזקן המופלג המסוכן למכשיר.

ובמשנה סוף הוריות (דף י"ג) הובא סדר קדימות בהלכת נפשות, לזקוף איתא שמה שממזר ת"ח קודם כו', ועי' בהגר"א ליו"ד סימן רנ"א ס"ק י"ח שהביא מירושלמי (הוריות ג: ה) שהסדרן קודם לפלפלן, ונראה שהקובע בזה הוא שמקדימים להציל את זה שהקהילה צריכה לו ביותר, ועי' אגר"מ (חו"מ ח"ב סימן ע"ד) שקשה לעשות מעשה עפ"י כללי המשנה בלי עיון גדול (ומסתמא ה"ט דהכי איתא שמה צמשנה שהאיש קודם לאשה להחיות, ומסתמא ה"ט, שגברים מקיימים יותר מנאות מאשר הנשים, שפטורות ממ"ע שהז"ג, וצומננו יש הרבה נשים שעוסקות בתורה וצמנאות יותר מאשר הגברים וכו', וכללי המשנה מיוסדים על ההנחה שלפי סדר קדימות זה נרויח יותר בעבור הקהילה). וד"ז קשה מאוד לקבוע מי נצרך לקהילה יותר ממי (דמאי חזית וכו'). ומטעם זה המקובל אלל הפוסקים שלא לנהוג על פי המשנה.

אבל החשבון הנ"ל (של זקן מופלג ומסוכן בנגוד לצעיר בריא) לכאורה טעמו צרור לכל, שנרויח יותר אם נטפל בצעיר הצריא. ואין הכוונה בזה שהצעיר יחיה עוד ארבעים שנה והזקן המופלג רק חמש, דמאן לימא לן שהזקן שיחיה רק עוד חמש שנים לא יתרום לאנושות באותן חמש השנים יותר מאשר מה שיתרום הצעיר בארבעים השנה שלו, (דמאי חזית וכו'), אלא הכוונה בזה, שאלל הזקן החולה, אפילו יועיל לו הונטיליטור, רק יחי' עוד חיי שעה, (כל', פחות מאשר י"ב חודש) ואם יועיל הונטיליטור עבור הצעיר הצריא - יעניק לו חיי עולם, (כל' חיות של יותר מי"ב חודש), ופשיטא דזה חשבון עפ"י דין, שחיי עולם עדיפי מחיי שעה, ולכן יש להקדימו.

וכן נראה שאם כבר חזרו את הזקן המופלג לונטיליטור, ואח"כ הבינו שלא הי' כדאי, כי הרבה צעירים יצאו עוד, שמן הנכון לרופאים לקבוע על הזקן הזה החלטה של DNR, כי לגבי התחלת הטיפול החדש עבור החולה הזקן בנגוד לטיפול בצעירים, זה כבר נחשב כבא בצ"א, ועלינו להקדים הטיפול בצעירים הצריאים, ואין בזה משום אין דוחים נפש מפני נפש, כי אין כאן רציחה בקו"ע, אלא רק אי-קיום הדין של לא תעמוד על דם רעך, ובאם אין ביכולתו של הרופא לטפל בכלום ביחד, צריך להקדים את אלו שיצא מהם יותר ריח לקהילה, וכאמור.

כעת התחילו צביה"ח להשתמש בונטיליטור אחד עבור צ' חולים, (ועוד יגיע הזמן שיחזרו ד' חולים לונטיליטור אחד), כי אין מספיק מכשירים עבור כולם, ואע"פ שהאוויר שזה מוציא מגופו חוזר ונכנס אל תוך גוף החולה האחר, וקיימת אפשרות שזה יגרום לקרב מיתמו, כי אולי החולה האחד חליו יותר קשה מזה של האחר, ונמצא שעברו הרופאים על אי רציחה. אכן נראה שלשם הלכת כל כמה דאפשר, הרופאים מצרפים ביחד שני חולים (כנ"ל) שנראים כאילו חוליים באותה המדה, וזהו מה שלמדנו מקרא דורפא ירפא, שמכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, וציאר בזה הרמב"ן בס' תורת האדם (מהדורת מה"ק עמ' מ"א) שאע"פ שקיימת אפשרות שהרופא יגרום לחולה שימות במוקדם (מחמת טיפולו), כל זה כלול בגוה"כ דורפא ירפא, דרשאי לטפל ברפואת החולה כמיטב יכולתו. וחכמת הרפואה התפתחה במאד מאוד משך כל

Rabbi Hershel Schachter
24 Bennett Avenue
New York, New York 10033
(212) 795-0630

הרה צבי שכתר
ראש ישיבה וראש כולל
ישיבת רבינו יצחק אלחנן

הדורות, וזכר דור טפלו בחולים כפי מיטב יכולתם ומיטב ידיעתם, וזודחי שהרבה פעמים גרמו לקצר חיי החולה מפני ליקוי ידיעתם, אך כל זה כלול בגזה"כ דורפא ירפא.

והיות שאנו יודעים מראש שיבואו הרבה חולים לביה"ח, אפילו באו בזא"ז נראה שדינם כבאו בצ"א, ומחוייבים הרופאים לטפל בכלם בשוה - אם זה אפשר, ואין להם ברירה אחרת אלא לעשות כנ"ל.

וכעת הנהוג הוא שכל חולה הבא לביה"ח מחזירים אותו לצד לונטליטור, ואם לאחר כמה ימים רואים ששנים מהם דומים (בחוליים, בגובהם, ובנשימותיהם וכו') מסירים אותם כל אחד מהמכשיר שלו, ומחזירים את שניהם למכשיר אחד, ומסתברא שזוהי שמחזירים שנים (או יותר) ביחד, ממעטים את אחוז האפשרות להצילו ממות (אולי בחמש-עשר אחוז, או אולי קצת יותר, כי אין להרופאים ידיעה ברורה בזה), ויש לזעל הדין לטעון ולומר, שזוהי גופא שמסירים את החולה מהמכשיר שלו, ומחזירים אותו לאחר יחד עם עוד חולה, ויכול להיות שזה גופא יגרום לקרב את מיתתו, ונמצא שדחינו נפש מפני נפש, שעברנו על לא תרצח על חולה זה עבור הכלת כל החולים המרובים האחרים שיבואו לאחר זמן. אכן נראה שאין זה נכון, כי מאחר שאנו יודעים מראש שיבואו לאח"ז עוד הרבה חולים נוספים, וננטרך לנהוג כנ"ל, לחבר כל אחד ואחד לצדו למכשיר, ואח"כ לזרף כמה מהם ביחד, מה שקבענו מלכתחילה שמכשיר א' שייך לחולה א', ומכשיר ב' לחולה ב', קביעות זו רק היתה על כמה ימים, כי כך היה בדעתנו מלכתחילה, להסיר כל אחד מהמכשיר שלו, ולהשתמש באותו המכשיר עבור חולה אחר שעוד לא הגיע לביה"ח. ונראה שיש לדון את המצב הזה כאילו באו כולם בצ"א, וממילא מחוייבים אנו לטפל בכלם בשוה ולהציל כל מאי דאפשר להציל, ואין בזה משום אין דוחין נפש מפני נפש, דאין אנו עוברים על לא תרצח על חולה זה ע"מ להציל אחרים, אלא כך אנו מסדרים טיפולנו בכל החולים בצ"א באופן הכי מועיל להציל כל מאי דאפשר. וד' ירחם על כל חולי עמו ישראל.

צבי שכתר
י"א ניסן תש"פ